

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 74/07-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 26. apríla 2007 predbežne prerokoval sťažnosť MUDr. J. K., T., zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., K., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho práva na prejednanie veci nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 4 NcC 42/2006 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť MUDr. J. K. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 11. októbra 2006 doručené podanie MUDr. J. K. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., ktoré bolo označené ako „*Sťažnosť podľa článku 127 Ústavy Slovenskej*

republiky“. Z jeho obsahu vyplynulo, že sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie veci nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 NcC 42/2006.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uviedol, že vo veci vedenej Okresným súdom Humenné (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 9 C 112/05, v ktorej sťažovateľ vystupuje na strane odporcu a M. F. a M. F. na strane navrhovateľov, sa 24. mája 2006 uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na 27. jún 2006. Podaním z 9. júna 2006 sťažovateľ vzniesol námietku zaujatosti voči vec pojednávajúcemu sudcovi a žiadal, aby bol z prerokúvania veci vylúčený. Vzhľadom na vznesenú námietku zaujatosti voči pojednávajúcemu sudcovi sa sťažovateľ 26. júna 2006 ospravedlnil z neúčasti na pojednávaní nariadenom v tejto veci na 27. jún 2006. Podaním z 26. júna 2006 sťažovateľ na výzvu okresného súdu z 13. júna 2006 uhradil súdny poplatok za vznesenú námietku. K námietke sťažovateľa sa pojednávajúci sudca vyjadril 28. júna 2006.

Krajský súd listom sp. zn. 4 NcC 42/2006 z 20. júla 2006 vrátil spis bez rozhodnutia okresnému súdu z dôvodu, že sťažovateľ (žalovaný) v námietke zaujatosti namieta iba okolnosti spočívajúce v postupe zákonného sudcu v konaní o prejednávanej veci [§ 14 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“)], a teda nadriadený súd na námietku zaujatosti neprihliadal (§ 15 ods. 1 OSP). Ako uviedol:

„Súd prvého stupňa v týchto prípadoch vec nadriadenému súdu nepredkladá.

Z tohto dôvodu Vám vraciame vec bez rozhodnutia (§ 16 OSP).“ Predmetný list bol doručený okresnému súdu 1. augusta 2006.

Sťažovateľ sa o tomto postupe krajského súdu dozvedel 11. augusta 2006 pri nahliadnutí do spisu okresného súdu sp. zn. 9 C 112/05.

Sťažovateľ je presvedčený o tom, že postupom krajského súdu vo veci

sp. zn. 4 NcC 42/2006, keď nerozhodol o námietke zaujatosti sťažovateľa vznesenej voči sudcovi okresného súdu vo veci sp. zn. 9 C 112/05, bolo porušené jeho právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nestrannom súde zakotveného v čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na prejednanie veci nestranným súdom zakotvené v čl. 6 ods. 1 vety prvej dohovoru.

Krajský súd svoj postup odôvodnil tým, že sťažovateľ v námietke zaujatosti namieta iba okolnosti spočívajúce v postupe zákonného sudcu v konaní o prejednávanej veci, a z toho dôvodu nadriadený súd na námietku zaujatosti neprihliadal. Prvostupňový súd v týchto prípadoch vec nadriadenému súdu nepredkladá. Sťažovateľ považuje takýto postup za nesúladný s čl. 46 ústavy a s čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj s ustanovením § 14, § 15 a § 15a OSP. Sťažovateľ svoju námietku zaujatosti voči prejednávajúcemu sudcovi odôvodnil tým, že sudca v predmetnej veci zasahoval do jeho práva na informácie, ktoré na pojednávaní konanom 24. mája 2006 uplatnil tak, že z priebehu pojednávania zhotovoval zvukový záznam. Sťažovateľ teda neodôvodňoval svoju námietku zaujatosti tým, že sudca v predmetnom konaní postupoval v rozpore s procesnými ustanoveniami upravujúcimi konanie pred súdom. Námietka zaujatosti sa týkala zásahu sudcu do práva sťažovateľa ustanoveného v čl. 26 ods. 2 ústavy a zásah sudcu do tohto práva vyvolal u sťažovateľa pochybnosti o nezaujatosti vec prejednávajúceho sudcu. Ak krajský súd neprejednal námietku zaujatosti odôvodnenú zásahom do práva sťažovateľa vo veci prejednávajúcim sudcom, aplikoval ustanovenie § 15a ods. 5 OSP tak, že táto aplikácia a jej predchádzajúci výklad je nezlučiteľný s ustanoveniami ústavy a dohovoru, ktoré zaručujú sťažovateľovi základné ľudské práva, medzi nimi právo na prijímanie informácií a právo na prejednanie veci nestranným súdom.

Sťažovateľ ďalej uvádza, že postup krajského súdu je excesom z jeho judikatúry. Ako vyplýva z ním priloženého rozhodnutia toho istého súdu, v iných veciach krajský súd prerokúval námietku zaujatosti vznesenú účastníkom proti sudcovi Okresného súdu Prešov. Sťažovateľ predložil ústavnému súdu námietku zaujatosti, ktorú účastník konania v inej právnej veci vzniesol voči sudcovi Okresného súdu Prešov, pričom účastník v nej uviedol, že sudca, voči ktorému vznáša námietku zaujatosti naňho urobil zlý dojem, vzhľadom

na spôsob akým viedol vypočúvanie, a že nemá dôveru v korektné a spravodlivé prerokovanie vecí ani v ďalšom súdnom spore. Sudca Okresného súdu Prešov predložil vec na rozhodnutie o námietke zaujatosti krajskému súdu, ktorý o tejto námietke rozhodol uznesením z 3. októbra 2005. Sťažovateľ podotýka, že v čase vznesenia námietky zaujatosti účastníkom v označenom spore, teda 8. septembra 2005, platilo ustanovenie § 15a ods. 5 OSP v rovnakom znení, ako to bolo v čase, keď vzniesol námietku zaujatosti sťažovateľ.

V inej veci vedenej Okresným súdom Spišská Nová Ves, iný účastník konania vzniesol námietku zaujatosti voči sudcom, v ktorej uviedol, že postup sudcov v jeho konaniach svedčí o ich zaujatosti a má voči nim nedôveru. Táto námietka zaujatosti bola vznesená 20. marca 2006, teda v čase platnosti ustanovenia § 15a ods. 5 OSP v znení rovnakom ako v čase vznesenia námietky sťažovateľom. Krajský súd v Košiciach o nej rozhodol uznesením zo 6. apríla 2006.

V prípade sťažovateľa, ako to bolo už uvedené, dôvodom vznesenia námietky zaujatosti bol zásah sudcu do jeho základného práva na prijímanie informácií. Skutočnosť, že sťažovateľ vzniesol námietku zaujatosti, o ktorej mal rozhodnúť nadriadený súd, vyplýva aj z postupu okresného súdu. Sudca, ktorého zaujatosť sťažovateľ namieta, sa vyjadroval k okolnostiam zhotovovania záznamu, ako aj zápisnice z predmetného pojednávania. Vec predložil nadriadenému súdu. Sťažovateľ sa domnieva, že otázka posúdenia, či v predmetnej veci ide o námietku zaujatosti, o ktorej rozhoduje nadriadený súd, je otázkou, ktorej posúdenie prislúcha sudcovi súdu, voči ktorému námietka smeruje. Toto možno vyvodiť z ustanovenia § 15a ods. 5 OSP, z ktorého vyplýva, že súd na námietku zaujatosti, ktorá sa týka len okolností, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci, neprihliada. V takomto prípade vec nadriadenému súdu nepredkladá. Sťažovateľ považuje za nesporné, že citované ustanovenie zveruje otázku posúdenia, či ide o námietku zaujatosti, na ktorú súd prihliada alebo nie, do právomoci súdu, voči ktorému námietka smeruje. Táto úvaha je odôvodnená aj tým, že iné ustanovenie OSP (§ 15 tretia veta) ustanovuje, že ak ide o vylúčenie podľa § 14 ods. 1 OSP a predseda súdu zastáva názor, že nie je dôvod pochybovať o nezaujatosti sudcu, predloží

vec na rozhodnutie súdu uvedenému v § 16 ods. 1 OSP. Podľa prvej vety citovaného zákonného ustanovenia - sudca v predmetnej veci, ktorý sa dozvie o skutočnostiach, pre ktoré je vylúčený, môže robiť len také úkony, ktoré nepripúšťajú odklad. Posúdenie skutočnosti, či ide o námietku zaujatosti, na ktorú nie je potrebné prihliadať, je teda jednoznačne v právomoci napadnutého súdu a sudcu, keďže od posúdenia námietky závisí ďalší postup v konaní. Sudca v konaní alebo na námietku zaujatosti neprihliada a koná naďalej ako by nebola vznesená, alebo ju posúdi ako takú, na ktorú treba prihliadnúť a potom predloží vec nadriadenému súdu. Zo žiadneho z ustanovení OSP nevyplýva možnosť nadriadeného súdu po predložení veci a prihliadnutí na túto námietku zaujatosti sudcom, proti ktorému smeruje, zmeniť toto posúdenie.

Právo na nestranný súd je jedným zo základov súdneho konania. Toto právo samozrejme nie je možné vykladať tak, a ani sťažovateľ ho tak nevykladá, že súd vyhovie každej námietke zaujatosti vznesenej účastníkom konania. Podľa rozhodnutia ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 27/98 „Základné právo na prejednanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 36 ods. 1 Listiny (a aj čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky) je v občianskom súdnom konaní zabezpečené inštitútom vylúčenia sudcu z jej ďalšieho prejednávania a rozhodnutia pre zaujatosť (§ 12 až 16 Občianskeho súdneho poriadku)“. Je právom účastníka konania, aby o takejto námietke súd určený OSP rozhodol. Akýkoľvek výklad a aplikácia ustanovení upravujúcich postup súdu pri vznesení námietky zaujatosti, a teda pochybnosti o nestrannosti súdu, ktorý vyvoláva pochybnosti o jeho súladnosti so základným ľudským právom ustanoveným v čl. 46 ods. 1 ústavy a v dohovore, nie je postupom, ktorým by bolo rešpektované právo účastníka na konanie pred nestranným súdom.

Sťažovateľ sa touto sťažnosťou nedomáha určenia, že vec pojednávajúci sudca by mal byť z prerokovania predmetnej veci vylúčený, keďže o tejto veci je kompetentný rozhodnúť krajský súd. Sťažovateľ sa domáha vyslovenia porušenia svojho práva krajským súdom preto, lebo o predmetnej veci nerozhodol.

Vzhľadom na tieto skutočnosti považuje sťažovateľ za primerané, aby mu bolo

priznané aj finančné zadosťučinenie v sume 20 000 Sk. Sťažovateľ považuje zásah do svojho práva za mimoriadne závažný, keďže ide o právo, ktoré je jedným zo základov spravodlivého súdneho konania. Sťažovateľ sa cíti porušením svojho práva dotknutý o to viac, že porušovateľom je krajský súd, teda orgán, ktorého úlohou a poslaním je ochrana zákonnosti.

Po prerokovaní veci sťažovateľ žiada, aby ústavný súd vydal takýto nález:

„Právo sťažovateľa

- domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nestrannom súde zakotvené v článku 46 ods. 1 Ústavy SR

- a právo na prejednanie veci nestranným súdom zakotvené v článku 6 ods. 1 vety prvej Dohovoru,

bolo postupom Krajského súdu v Prešove vo veci sp. zn. 4 NcC 42/2006, ktorým nerozhodol o námietke zaujatosti sťažovateľa vznesenej voči sudcovi Okresného súdu v Humennom vo veci sp. zn. 9 C 112/2005, porušené.

Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje Krajskému súdu v Prešove rozhodnúť o námietke zaujatosti sťažovateľa vznesenej voči sudcovi Okresného súdu v Humennom vo veci sp. zn. 9 C 112/2005.

Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje Krajskému súdu v Prešove pokračovať v porušovaní namietaných právach sťažovateľa.

Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľovi finančné zadosťučinenie vo výške 20.000,- Sk.

Odporca je povinný nahradiť sťažovateľovi všetky trovy tohto konania.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa názoru sťažovateľa krajský súd porušil jeho právo na nestranný súd tým, že ak už sudca okresného súdu predložil nadriadenému - krajskému súdu - námietku zaujatosti podanú sťažovateľom, tak krajský súd mal o nej rozhodnúť uznesením.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na (...) nestrannom súde (...).

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...).

Podľa § 14 ods. 3 OSP dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci.

Podľa § 15a ods. 1 OSP účastníci majú právo z dôvodov podľa § 14 ods. 1 uplatniť námietku zaujatosti voči sudcovi, ktorý má vec prejednať a rozhodnúť.

Podľa § 15a ods. 5 OSP ak sa námietka zaujatosti týka len okolností, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci (§ 14 ods. 3), súd na námietku zaujatosti neprihliada; v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá.

Právo na nestranný súd je zabezpečované ustanoveniami OSP o vylúčení sudcov, o ktorých nezaujatosti sú dôvodné pochybnosti. Podľa názoru ústavného súdu je účelom inštitútu nepredloženia veci nadriadenému súdu upraveného v § 15a OSP zabezpečenie plynulosti konania. Okrem toho zákonodarca výslovne ustanovil ako dôvod nevylúčenia sudcu okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci.

Ak sám sudca, voči ktorému bola námietka vznesená vyhodnotí námietku tak, že táto spočíva v okolnostiach jeho postupu v prejednávanej veci, tak o námietke formálne nerozhoduje a nepredkladá ju. Sudca ďalej, bez ďalšieho pokračuje v konaní. Účastník konania môže svoje námietky vždy uplatniť prostredníctvom opravných prostriedkov. Podľa názoru ústavného súdu ak sudca vec predloží nadriadenému súdu, je tento oprávnený posúdiť, či sa v danom prípade námietka týka len okolností, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci. Ak dospeje k záveru, že to tak je, môže vybaviť vec aj inak ako rozhodnutím.

Keďže krajský súd zistil, že námietka sa týka okolností spočívajúcich v postupe sudcu, prípisom vrátil vec okresnému súdu. Z prípisu vyplýva, že námietka bola riadne zapísaná v registri krajského súdu pod sp. zn. 4 NcC 42/2006 [porov. § 164 ods. 3 písm. a) a príloha 1 – súdne registre odvolacej agendy - Vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy v znení neskorších predpisov] a vec bola prerokovaná štvrtým senátom, o čom svedčí podpis predsedu senátu na prípise. Námietka nebola vybavená len administratívnym kancelárskym spôsobom, ale bola prerokovaná bez meritórneho rozhodnutia.

Ústavný súd pripomína, že neobstojí argumentácia sťažovateľa príkladmi z praxe, ktoré predložil na podporu svojich tvrdení. V ním uvedených príkladoch účastníci nenamietali len okolnosti spočívajúce v postupe sudcu v konaní, ale vždy aj iné okolnosti (1. advokát účastníka, ktorý namietol zaujatosť vystupuje v procese proti starej matke sudcu, 2. účastník namietal voči všetkým sudcom okresného súdu, že „... *dochádza k manipulácii a klientelizmu, ako aj k zneužitiu detí. Konajúca sudkyňa podľa jeho názoru pokračuje v intrigách jej predchodcov a je zaujatá voči jeho osobe, čoho dôkazom je skutočnosť, že sa už 9 rokov domáha súdnej úpravy styku s mal. deťmi*“). Z toho dôvodu bolo podľa nadriadeného súdu potrebné, aby sa týmito námietkami zaoberal meritórne.

Iba predloženie veci nadriadenému súdu nemôže bez ďalšieho zakladať jeho povinnosti o nej rozhodnúť. Podľa ústavného súdu nemožno vec interpretovať tak, že sudca pozná právo, a teda jeho rozhodnutie predložiť vec nadriadenému súdu je záväzné pre nadriadený súd. Zhodnotenie skutkových okolností o tom, či ide o postup sudcu v konaní alebo nie, patrí tak sudcovi, ako aj nadriadenému súdu. V konečnom dôsledku však rozhoduje nadriadený súd, ktorý ak zistí, že ide o okolnosti spočívajúce v postupe sudcu v konaní, nerozhoduje už meritórne o jeho vylúčení alebo nevyhlásení. To vyplýva z osobitosti inštitútu nepredkladania veci, ktorého účelom, ako už bolo uvedené, je plynulosť konania. Ak by mal nadriadený súd v každom prípade posudzovať meritórne nezaujatosť, tak by bol účel tohto inštitútu popretý.

Skutočnosť, že nadriadený súd v danej veci nerozhodol meritórnym uznesením, nemohla mať podľa názoru ústavného súdu priamu súvislosť s možným porušením sťažovateľovho práva na nestranného sudcu.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh je preto možné považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu

možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 27/04, I. ÚS 25/05, I. ÚS 74/05, I. ÚS 158/05, I. ÚS 213/05).

Ústavný súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou opakovane vyslovil, že ak sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom namietal také porušenie základného práva alebo slobody, ktoré podľa okolností prípadu nemohlo nastať, ústavný súd návrh odmietne ako zjavne neopodstatnený (napr. II. ÚS 70/99, III. ÚS 45/03).

Nad rámec odôvodnenia tohto uznesenia ústavný súd poznamenáva, že podľa poznatkov zo súdnej praxe niektoré nadriadené súdy o vrátení veci rozhodujú v takýchto prípadoch uznesením. Takéto uznesenie sa však nezaobrá meritom (teda nerozhoduje sa ním o vylúčení, resp. nevylúčení vec prejednávajúceho sudcu), ale sa ním len konštatuje, že vec nemala byť predložená nadriadenému súdu, a preto sa vracia súdu prvého stupňa. Voľba spôsobu komunikovania medzi všeobecnými súdmi vo vzťahu k § 15a ods. 5 OSP je na všeobecných súdoch. Ak nadriadený súd zvolí formu uznesenia, volí formálnejší spôsob vybavenia veci, ako je vybavenie prípisom. Preto ak nadriadený súd dospeje k záveru, že námietka sa týka len okolností, ktoré spočívajú v postupe sudcu a vec mu nemala byť predložená, tak forma vybavenia veci (uznesenie alebo vrátenie prípisom) nemá žiaden ústavno-právny rozmer a ústavno-právnu relevanciu vo vzťahu k namietajúcemu účastníkovi.

Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že z ústavného hľadiska je podstatné, že sa krajský súd vecou riadne zaoberal a vybavil ju v súlade so zákonnými a ústavnými limitmi, nezasahujúc tým do základných práv sťažovateľa. Právo na nestranného sudcu nemohlo byť z tohto dôvodu porušené tak, ako to namieta sťažovateľ.

Z dôvodov, ktoré boli uvedené, bolo potrebné sťažnosť sťažovateľa odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú už po jej predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. apríla 2007